

Сигурен ли е електронният подпис

Законът за електронния документ и електронния подпис спешно се нуждае от изменения

проф. д-р Вихър Кискинов

в-к „24 часа”, бр. 227 (5737) от 20 август 2007 г.

Законът за електронния документ и електронния подпис действа от октомври 2001 г. В този близо 6-годишен период у нас възникнаха четири доставчика на удостоверителни услуги, издадени са десетки хиляди удостоверения, създаде се подзаконова нормативна уредба, утвърди се известна практика по предоставяне и използване на административни услуги по електронен път.

Ограниченост

Досега електронните подписи изпълняваха сравнително успешно ограничени удостоверителни функции. Подписването на електронния документ съвпада или е много близък до момента на изпращане на електронното съобщение (ел.поща) и неговото получаване от адресата:

- или подписването е в установени срокове – подаване на данъчни декларации, изпращане на документи до НОИ;
- или датата на създаване на документа няма самостоятелно значение, защото правно значима е датата на изпращане, респективно получаване на електронното съобщение - исканията за достъп до обществена информация, заявления до държавни органи и пр.

Във всички тези случаи самият факт на получаване и регистриране на електронното съобщение като приносител на документа е своеобразно удостоверяване от адресата на момента на създаване на документа. Поради това не възникват въпроси относно датата на електронния подпис и нейното съотнасяне към срока на валидност на удостоверението.

Характерно за целия този шестгодишен период е, че не се проявяваха в пълнота фактори, които да показват липсата на законово установени механизми за валидиране на електронни документи, включително и за установяване на точния момент, в който е положен електронният подпис. Действително, в практиката си някои държавни органи изискват ползване на услугата удостоверяване на време, но същественото е, че ЗЕДЕП не поставя това изискване и не го свързва с правното значение на електронните съобщения и документи.

Новостите

Няколко фактора променят тази ситуация. Административните съдилища приемат като доказателства електронни документи, подписани с универсален електронен подпис. Новият Граждански процесуален кодекс допуска при определени условия приемането на електронен документ като доказателство в процеса. Електронният търговски регистър ще съхранява електронни документи безсрочно. Предстои масово издаване на удостоверителни документи по Закона за електронното управление.

Все повече ще възникват случаи, при които електронният документ се създава днес, а се използва след години. Електронен документ, получен от държавен орган, би трябвало да се използва многократно, независимо че е издаден отдавна. Един съдебен спор може да продължи години и да излезе извън срока на валидност на удостоверението за електронен подпис, с който е създадено доказателство - електронен документ. Страната, подписала документа, може да не е заинтересована от установяване на неговата достоверност и съзнателно да не продължи срока за валидност на удостоверението. В много случаи правото изисква дълготрайно запазване на

документи – пет, десет и повече години, безсрочно. Същите изисквания ще се поставят и за техните електронни варианти.

Общият проблем

Всичко това поставя въпроса за качествата на електронните документи и процедурите за установяване на тяхната валидност.

ЗЕДЕП не предписва нито сигурна и надеждна процедура, нито посочва изчерпателно достатъчните условия за определяне валидността на електронните документи. Когато разглежда проверката на усъвършенствания електронен подпис, чл. 17 от закона изисква само установяването на съответствия между частния и публичния ключ. Тази проверка не е достатъчна и не може да гарантира, че документът е създаден в условия и с процедури, които гарантират неговата валидност. ЗЕДЕП не създава критерии и не изисква процедура за установяване на момента, в който документът е подписан. Българският закон допуска използване на технологии за създаване на електронни подписи с изтекли удостоверения. Възможно е **антидатиране** на подписите върху електронни документи. Достатъчно е часовникът на компютъра да бъде върнат назад към дата, попадаща в интервала на валидност на удостоверението, след което подписът да бъде положен дори в случаите на фактически изтекъл срок на удостоверението.

Към тази несигурност се добавя още една. След изтичане на удостоверението вече положеният електронен подпис не може да бъде удостоверен и не може да бъде даден безусловен отговор на въпроса – кога е подписан документът и дали тогава сертификатът е бил валиден.

Законът в чл. 40 задължава доставчика на удостоверителни услуги да удостоверява датата и часа на представяне на подписан с него електронен документ, но отново не поставя изискване документът да бъде непременно удостоверен като условие за неговата валидност. Разпоредбата задължава доставчика да предоставя тази услуга, а не определя задължителни качества на електронен документ. Дали подписът върху документа ще бъде удостоверен по този начин или не, зависи само от волята на подписващия и не е законово условие за неговата валидност. Никъде другаде в закона не се поставя изискването за създаване и приемане на електронни документи, подписани с универсален електронен подпис и придружени с удостоверение за време на подписването. Процедурата за подписване с универсален електронен подпис не съдържа задължителен елемент удостоверяване на време от доставчика. Практиката по създаване на документи, подписани с универсален електронен подпис говори същото. Не всички документи имат удостоверение от доставчика за дата и час на създаване. В практически аспект стои въпросът, че процедурите за удостоверяване на време са твърде сложни, а резултатите им не се присъединяват към самия електронен документ и не стават неотменна част от него.

Законът не дава отговор на въпроса – каква е юридическата сила на документ, подписан във време, когато сертификатът е валиден, но проверяван след изтичане срока на валидност на същия сертификат. Щом сертификатът не може да бъде проверен, то остава открит въпросът за валидността на подписа и на подписания документ.

След като не може да се установи чрез юридически регламентирани процедури и критерии валидността на документ, подписан с изтекъл сертификат, над всички подобни документи в дългосрочен аспект ще тегне заплахата за оспорване, непризнаване на юридическа сила и всички следствия на подобни спорове и отсъждания. Трудно може да се опишат последиците от една такава несигурност по отношение на търговския регистър, съдебните доказателства в гражданския и административния процес, дейността на държавната администрация по Закона за електронното управление.

Някои от тези хипотези няма да се проявят в практиката. Например търговец, воден от добросъвестните си намерения, ще предпочита традиционните хартиени документи при регистрации, вписвания и пр. Но законът допуска и електронни документи. Търговци, които са

планирали измамливи действия, имат и тази възможност. За тях законът в сегашния му вариант не създава необходимите прегради и механизми за предотвратяване на измами.

Недоумение буди обстоятелството, че у нас се пристъпи към създаване на нормативна уредба, за която можеше с лекота да се установи, че ще постави горните юридически проблеми. Например, само неколкочкратните отлагания на търговския регистър предотвратяват прилагането на сегашния режим на електронно подписване спрямо електронните документи и вписвания на фирми. Създадените и предоставени на Агенцията за вписванията електронни документи щяха да породят в бъдеще непреодолими юридически проблеми, което щеше да има дълготрайно въздействие върху стабилността на търговските отношения. На практика подаваните по чл. 17 ЗТР електронни документи ще бъдат атакуеми с аргумент, че не може да се установи валидността на електронните изявления и документи по регистрационното производство. Тук възникват и други съществени проблеми от юридически характер.

Аналогична ще бъде ситуацията с всички електронни документи, издавани по Закона за електронното управление, ако до влизането му в сила не бъдат извършени необходимите изменения в ЗЕДЕП. Ако наредбата, предвиждана по чл. 37 ЗЕУ създаде специален режим за електронните подписи в държавната администрация, тогава ще възникнат други, още по-съществени проблеми.

ЗЕДЕП съдържа и редица други несъответствия, неизпълними изисквания и неприложими правни фигури, които непременно следва да бъдат отстранени като условие за масово използване на електронни документи и подписи в българското право.

Необходими са съществени изменения в правната уредба на електронните документи и подписи. Те се налагат също и от обстоятелството, че законът създава разрешения, които съществено се различават от препоръките на Директива 1999/93 за електронните подписи.